

kolonijah bi se utegnila sprožiti podobna osvobodilna gibanja. Vzporedno s tem stališčem do Japonske gre angleška politika v Evropi: hladno razmerje do Sovjetske Zveze in sodelovanje z Nemčijo, ki ji je protisovjetska smer osnova zunanje politike, s čimer se Angleška odvrča od francoske politike sodelovanja s Sovjetsko Zvezo. Neposredna tekma med imperialističnimi silami pa včasih tudi preraste razredno nasprotstvo. To se je pokazalo najprej prav v Franciji, ko je morala spričo nemških napadalnih stremeljenj in dejanskih vojnih priprav poiskati zaveznika v državi razrednega nasprotnika — v Sovjetski Zvezi. Zato Francija v tem trenutku ne želi, da bi Japonska napadla Sovjetsko Zvezo. Drug tak primer pa so Zedinjene države. Proti Angleški in Japonski, ki ovirata njihov razmah, so pred dvema letoma poiskale zaslonbe v Sovjetski Zvezi, ki so jo priznale in navezale z njo diplomatske zveze.

Današnji položaj v svetu, kjer se vrši boj med razrednimi gospodarji sveta, dobro označuje N. Terentjev: „Dve smeri, v kateri gre zaostritev nasprotstev, tekmujeta tako med seboj, da zgodovinsko še ni odločeno, katera obeh tendenc bo pri razvoju konflikta drugo prehitela in katera vojna se bo prej uresničila: ali vojna med imperialisti ali vojna proti Sovjetski Zvezi. Obe pa sta do neke mere odvisni druga od druge: zaostritev nasprotij med imperialisti žene le-te s tem večjo silo k temu, da skušajo razrešiti nasprotstva na račun Sovjetske Zveze, medtem ko priprave za protirevolucionarno vojno proti Sovjetski Zvezi nujno vodijo k nadaljnji zaostritvi imperialističnih nasprotstev.“ Čas pa zelo naglo zori in zdi se, da se bo kmalu odločila smer krvavih bojev, ki jih bodo sprožile imperialistične sile.

Albert Kos.

Polemika

Z literarno-kritičnega vidika.

Množica člankov, ki vrednotijo in sodijo pomen in vrednost katoliškega mladinskega gibanja, je znamenje, da je ta pokret končan in da prehaja v zgodovino. Ni v mojem namenu, razlagati ga in tudi ne pisati mu zgodovino, marveč hočem pod vtisom Javornikove polemike „Dva odgovora“, ki je izšla v „Besedi“ IV/1, nakazati kratek pogled na to gibanje z literarno-kritičnega stališča ali bolje rečeno, pokazati pomen tega gibanja za slovensko literarno kritiko zlasti za njeno katoliško vejo.

Za stanje katoliške literarne kritike, kakršno je našel v naših katoliških listih rod mladih katolikov, so značilne Župančičeve besede, ki jih je izrekel v pogovoru z Izidorjem Cankarjem: „Odkrito povem, da vidim na katoliški strani neko metodo, ki mi ni všeč in ki bi se dala dokazati... Meni se zdi, da se je pri nas napravil iz kulture in umetnosti politicum; odtod izvira pristranska kritika.“ Te besede so bile izrečene leta 1910. ali 1911. in so se nanašale na neslavno dobo katoliške kritike, ki so jo tedaj izvrševali Lampeti, Lenardi, Opeke i. t. d. Pod Izidorjem Cankarjem je postala katoliška kritika sicer kulturnejša, ne pa bistveno manj pristranska. Zadostuje samo, če hkratu prebereš Iz. Cankarja samega kritiki o Gradnikovih „Padajočih zvezdah“ in o zbirki M. Elizabete „Iz moje celice“, ki sta leta 1917. izšli v isti številki „Doma in sveta“. Tudi rod med Cankarjevo generacijo in mladimi tega stanja bistveno ni izboljšal. Primerjati je treba

le Koblarjeve kritike o katoliških avtorjih z njegovimi kritikami o delih svobodornih pisateljev in stara pristranost postane očita. Za primer navajam samo njegovi kritiki o Finžgarjevem romanu „Iz modernega sveta“ ali o Velikonjevi povesti „Višarska polena“ na eni strani in njegovi oceni Levstikovega „Gadjega gnezda“ ter Novačanovega „Hermana Celjskega“ na drugi strani. Tako je bilo tedaj stanje katoliške literarne kritike pri nastopu mladega rodu.

Mladi rod je nastopil z gesli o poglobitvi religijoznega čuvstvovanja, s stremljenjem k „reformaciji katoliške duševnosti“, k „begu pred izpraznjeno formo v bistvo... v božje ravnovesje med duhovnostjo in telesnostjo“ in „si je z dotedaj nezaslišano odkritosrčnostjo prizadevalo svoje katoliško gledanje uveljaviti v vsem življenju radikalno in brez kompromisov“. Tako po Javorniku. Od generacije, ki je nastopila s takim programom, je vsakdo upravičen pričakovati in zahtevati radikalnega in brezkompromisnega udejevanja tudi v literarni kritiki. Kaj je rod mladinskega gibanja storil za to, da bi v katoliški literarni kritiki umolknila ona podegovana pristranost?

Ne bom podrobno govoril o delu najvidnejšega literarnega kritika tega rodu — Franceta Vodnika, ki je ideološko pokazal več širokogrudnosti kakor v svojem kritičnem delu; prav tako samo omenjam dedno obremenjenost z ono staro pristranostjo pri Tinetu Debeljaku. Istega duha sem pred časom ugotovil pri obeh avtorjih „Slovenske moderne lirike“, pri Antonu Vodniku, zlasti pa pri R. Ložarju. Vsega tega ne bom širje razpredal v tej beležki, kajti najtipičnejši primer za ono pristranost, ki se kakor rdeča nit vije po vsej naši katoliški literarni kritiki, nudi zagovornik mladinskega gibanja Mirko Javornik sam, ko piše v svoji polemiki med drugim tudi tole: „Slovenska povojna lirika more po prvih ekspresionističnih poskusih edino v ljudeh iz mladinskega gibanja in v njihovi pretežno metafizični in katoliško duhovno usmerjeni pesmi zaznamovati absoluten napredek, ki gre vsebinsko, stilno in jezikovno mimo dotedanjih vrhov, mimo Otona Župančiča in nad njega.“

Ne upam si misliti, da Javornik piše nekaj, česar ne misli. Podobno sodbo je posebej o Kocbeku napisal tudi Terseglav, če me ne vara spomin; vem tudi, da v marsikaterem členu tega mladokatoliškega rodu živi to prepričanje. A to je ravno tisto, v čemer je stara, neprosvetljena, ozkosrčna in škodljiva pristranost tako jasno vidna. Kako more prosvetljen, religijozno poglobljen in s tem tudi nujno etično prečiščen človek zabresti v tako očitno zablodo? Kako more v Vodnikih ali pa tudi v kakem Kocbeku videti enako polno, zaokroženo, strnjeno in samosvojo človeško osebnost, kakršna je Župančičeva, pa bodisi le v zarodku? Javorniku in njegovemu rodu pa niti ni dovolj, kogarkoli iz svojih vrst postaviti poleg tega velikega pesnika, marveč i on i njegov rod čuti potrebo, postaviti svojo stvar nad stvar onega velikega pesniškega življenja. In ta potreba je zanje tudi že argument. Toda slabo je z notranjo prebujenostjo, ki taji v sebi tak nestrpen pohlep po veličini. Še slabše z njo, če ji je pohlep sam že zadosten argument.

Sodbe in življenjski facit govore o katoliškem mladinskem gibanju večji del negativno. Pogled na to gibanje z literarno-kritičnega stališča, s stališča, ki presoja, kaj je pokret prinesel novega, odrešilnega v katoliško literarno kritiko, je prav tako negativen. Katoliška kritika je ostala po nastopu tega mladega rodu prav tako dedno obremenjena s pristranostjo, kakor je bila pred njegovim nastopom.

J. Vidmar.